

Putovima panonske nostalгије

Bibijana Šlogar

Nemjerljivo je bogatstvo koje prikupimo na putovanjima, išli putem vodoravno ili pod nagibom.

Na spomen višednevnog planinarskog putovanja u Osijek i Baranju neki bi možda začuđeno podigli obrvu pitajući za planine u tom dijelu Hrvatske, no moram to u startu spriječiti jer - nemjerljivo je bogatstvo koje prikupimo na putovanjima, išli putem vodoravno ili pod nagibom.

Prvoga dana plan je bio razgledati **Osijek**, grad s grijanim trgom i skupim klupama, bogatim pročeljima iskrzanim ratom i vremenom te neosporno jakim srednjoeuropskim duhom. *Mišung* nekadašnjeg bogatstva i današnje rastrošnosti, grafita koji nasmijavaju i postera koji zabrinjavaju. Nakon zanimljivog kružnog razgleda i neizbjježne šetnje uz Dravu trebalo je kušati i gastronomsku ponudu pa smo se uputili u preporučeni restoran, naručili čobanac – i dobili čobanac (kasnije su nam objasnili da u originalni čobanac ne ide ni tjesto ni krumpir), što bi značilo da je taj obrok bio početak jednog gotovo isključivo mesnog vikenda.

Sljedeća stanica bila je Općina Draž na tromeđi Hrvatske, Mađarske i Srbije, gdje smo razgledali Memorijalni kompleks „Batinska bitka“ s Augustinčićevim spomenikom

pripadnicima Crvene armije koji su izginuli oslobođajući ovaj dio svijeta od fašizma. Taj impozantni spomenik nad Dunavom i njegova ideja pobjede isprepliću se s novijom poviješću ovoga prostora koja se itekako osjeća i dandanas. Voditeljica kompleksa iscrpno nam je pričala o II.

svjetskom i o Domovinskom ratu, s dosta osobnih iskustava što je njezine priče učinilo još zanimljivijima i životnijima. Budući da smo se netom najeli svog prvog mesnog obroka, dok je ona govorila o borbama Rusa s Nijemcima, mnogi smo vodili tešku bitku sa snom, uvaljeni u udobne stolce koje je financirala EU. Mnogi drugi objekti u koje ćemo ući narednih dana financirani su na isti način. Nekako mi se čini da nije tih novaca, i ono malo života u Baranji potpuno bi nestalo. Već je ovdje negdje u mene prodrla panonska nostalgija...

Tijekom puta i razgleda okolnog područja svima su nam se silno urezali prazni salaši i dvorišta nekoć prekrasnih bogatih imanja, danas tužno napuštenih i zapuštenih. Nizovi kuća tradicijske gradnje s ganjom (ili gankom) cijelom dužinom kuće, bunarima usred dvorišta i poljima u nastavku, pročelja urešenih bogatim ukrasima i obiteljskim grbovima, a sada otužno naherenih, slijepih polomljenih prozora, s podivljajlim ružama i neorezanim umornim voćkama. Kuće sagrađene pored brda imale su i gatore, izdubljene tunele u lesu, gdje su se skladištili usjevi i vino. Kakva imanja, kakvo bogatstvo... Danas su jedini znak života ovce i guske kojima je nedavnim propisima omogućeno da se slobodno pasu. I one rijetke kuće u kojima se još živi ili se obnavljaju...

Nakon razgleda ovog dijela Baranje krenuli smo prema svom utočištu za naredna dva dana - **Zlatnoj Gredi** gdje

se smjestila Kuća u prirodi - renovirana pustara¹ za koju je udruga koja vodi objekt dobila novac EU-a da ga oživi. Sve bi bilo idealno da taj donedavno devastirani prostor, kakvih je mnogo uokolo, nije u posjedu Hrvatskih šuma te one nisu prepustile taj objekt za kunu (kao što će to biti u priči od sutradan), već nakon što je pomno osmišljena restauracija i krenula zarada, traže 2.000 kn mjesečno za rentu (od nečega što inače nikada ne bi oživjelo). Toliko o lakovosti za danas.

Vratimo se na ovaj prekrasan objekt, topao i veoma ukusno uređen, s dva konjića, adrenalinskim parkom, alejom lješnjaka na ulazu, prekrasnom kružnom stazom uz okolna imanja, starom zapuštenom šumom i šljivicima... Rado bih se ovdje vratila.

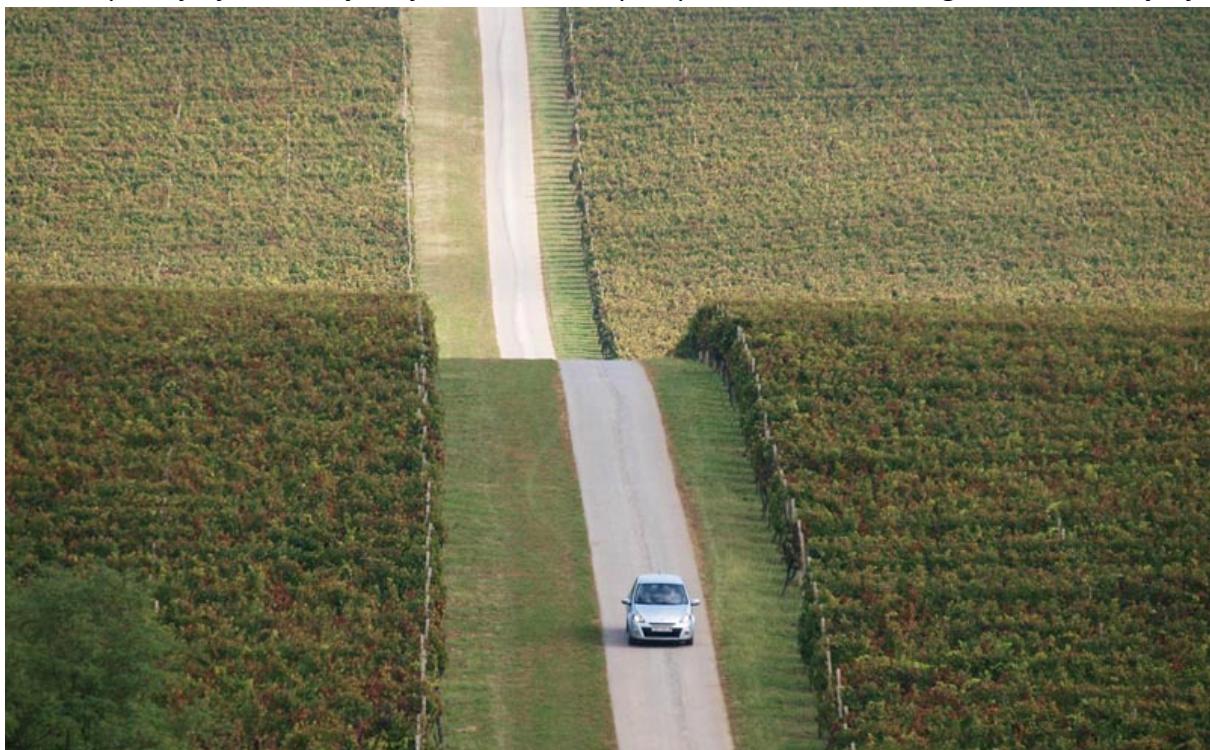
Za večeru je juneći gulaš, znači opet meso. Srećom da je za ljubitelje riječne ribe bilo puno fiša pa sam kušala i malo juhe. Oko 21h, nakon večere, nemate što raditi u mrklom mraku ovih divljih šuma i polja jer možete vrlo lako nabasati na vepra ili jelena, pa je logičan slijed - spavanje pod toplim poplunima...

Drugog jutra spremili smo se za cjelodnevno pješačenje 16-ak kilometara dugom rutom po Banskoj kosi, poznatom vinogradarskom području na padinama ove, budimo iskreni - uzvisine. Hladno maglovito jutro sakrivalo je prekrasan sunčan dan. Krenuli smo od Zmajevca po zaravni uz svježe preorana polja. U izmaglici su se nazirali samo traktori kojim se izvode jesenski radovi i nestvarni bijeli kalvinistički križ koji sjaji iz daljine. Kako smo se uzdizali uz

¹ ruralna, urbanistički planirana naselja, formirana još u 19. stoljeću u doba Austro-Ugarske, namijenjena ponajprije smještaju radnika na okolnim veleposjedima

padinu, tako je započelo blago valovito pješačenje uz nepregledne vinograde i ogromne obradive površine.

Zagorci, nenavikli na ovako velike površine obradive i obrađene zemlje, divili su se prostranstvu na svoje oči svjedočeći što je ovaj predio Hrvatske zapravo činilo tako bogatim. Namjerno to govorim u prošlom vremenu jer tomu više nije tako. Došavši do cilja i vrha **Kamenjak** na 245 m nadmorske visine i sagledavši s uzvisine raznobojne obradive površine koje se šire uokolo koliko pogled seže, saznamo i da je sve to prije nekoliko godina postalo Todorićev carstvo. Dobio ih je za kunu uz obećanje da će zadržati svih 20.000 radnika poduzeća Belje koje je posjedovalo sve te poljane i vinograde, no otpustio ih je u godinu dana sve osim sramotnih 1.000, od kojih smo upoznali upravo one koji su na – pogodit' ćete – minimalcu. Kada se tome doda činjenica da je iz Osijeka nedavno uveden direktni let za Dublin, postaje jasno da je taj hrvatski Trump zapravo neizravno odgovoran za iseljenje

ogromnog broja ljudi s ovih prostora. Oni koji su ostali, bolno su siromašni i ojađeni, potrošeni i iskorišteni. Što nije ubio i raselio rat, definitivno je dokrajčio veliki apetit velikog Konzumenta hrvatskog bogatstva.

Sa čvorom u želucu i potreseni tim saznanjem objedovali smo još jedan čobanac u nizu usred rodnih vinograda koji više nisu naši, nego njegovi. Moram reći da je utoliko bilo slađe putem zobati njegovo grožđe.

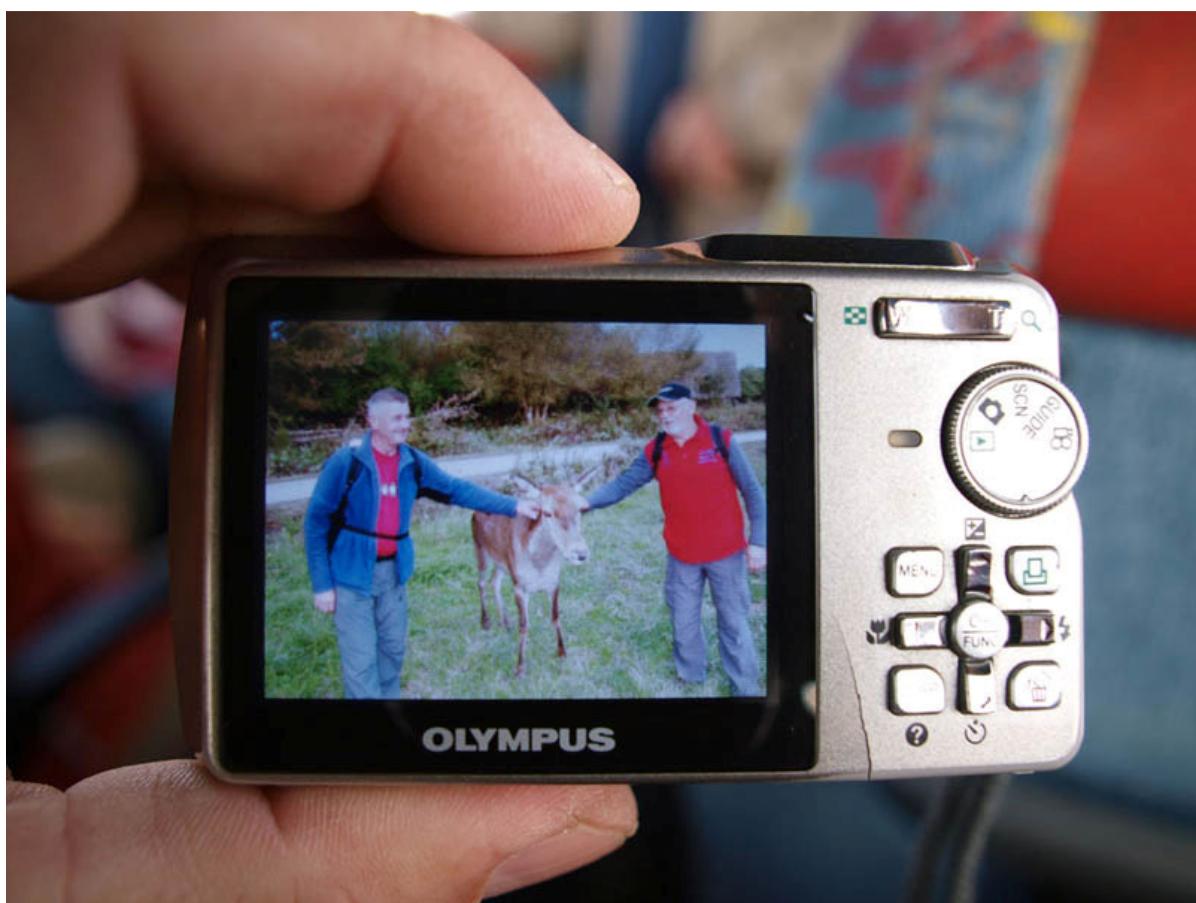
Nakon ove prekrasne, a opet tužne šetnje, spustili smo se u **Karanac** koji se malo izdigao iz apatije otvaranjem eko i etnosela, ali osjećaj praznine i napuštenosti niti ovdje ne jenjava.... No, barem nam je jedna velika veprovska obitelj s puno malih prpošnih veprića koju smo vidjeli na putu prema Kući malo razgalila duše.

Nakon tako dugog puta i doživljaja tijekom pješačenja, ogladnjeli smo za večeru kao vukovi. Večera pripremljena u Zlatnoj gredi, ovaj je put šaran na rašljama, sočan i sladak, s krumpirima (krumpiri, prekrasni krumpiri nakon toliko mesa), doduše malo nedostatni na našem stolu, ali nema te nevolje koju malo piva i palačinki ne može suzbiti.

Nema dugotrajnog druženja, sklapaju se oči već prije 22h. Usnuli smo ne znajući da se u blizini odvija prava drama u kojoj su sudjelovali Štef, veliki i mali Krešo, košuta i jelen ☺...

Najradije bih da sada ovdje imam zvučni zapis ove anegdote, no pokušat ću vam ukratko dočarati što se dogodilo:

„Več se počel spuštati mrak i male sme se družili kod dva Kreša kad iz šume odjemput do nas dojde košuta kak da sme si dobri. Tak sme bili veseli! Dala nam je da ju po vuhima češemo, čak sme se i slikali žnju, tak je bila kaj domaća životinja. Alji, te nije duge trajale, jer odjemput sme ž šušminja čulji da nešči tapka prema nam. Same sme stali i čakali kad je ž šume pred nas skočil pravi pravcati jelen, z rogmi od dva metra, hudi kaj vepar i na gotov za borbu za svoju pucku. Nisme niš pune razmišljali nek sam brze skočil, primil ga za roge i krenula je borba. Ja na ljevo, jelen na ljevo, on se hiče, ja žnjim, i tak povuci-potegni – i ostane meni njegov rog h rukami, kak trofej, a on je pobegel jer je videl da se znam i nije za šaljiti...“

Nakon što smo čuli tu priču postalo je jasno zašto je onaj jelen toliko rikao te noći...

Zadnji dan našega izleta bio je rezerviran za obilazak autobusom, kako bismo vidjeli što više gradova u ovom dijelu Hrvatske. Prvo smo obišli belomanastirski Etnološki muzej Baranje, ponovo, pogodit ćete, financiran novcem EU. Sva tradicija ovoga kraja koju smo samo mogli naslućivati u protekla dva dana ovdje je pohranjena kao dokaz bogatstva ovdašnjih starih

abitelji i ravničarskoga života. Opet nostalgi už neizbjegna pitanja – zašto je sav baranjski život sveden na muzej i povremene posjetitelje, zašto onaj tako životni eksponat više pripada muzeju nego dvorištu, dvorištu s mirisom konja, cikom djece, blatnom ali punom života. Opet se pogledom vraćam na prazna dvorišta...

Nakon Belog Manastira obišli smo još i Donji Miholjac (...oljac, oljac²) i Valpovo (kakva samo zdanja sakrivaju ti gradovi, kakvu povijest imaju, stoljetne bujne parkove... Zašto do danas to nisam znala?!), te se polagano uputili prema Jarmini.

Zašto tamo? Jer tamo djeluje Zavičajni klub Zagoraca „Kaj“, s obzirom da je poslije II. svjetskog rata komunistička vlast protjerala jarminačke Nijemce i ovaj je kraj potom naseljen Zagorcima. Stoga danas tamo ima mnogo potomaka

²prepjev hiphopera Kandžijena New York A. Keys

<https://www.youtube.com/watch?v=wkxowhl18H8>

Hrvata iz Hrvatskog zagorja i udruga je čak jedan dio Jarmine uredila poput malog etnosela, preselivši tamo originalnu zagorsku drvenu kuću, klet i svinjac te zasadivši vinograd. Ne moram ni reći da ih, naravno, krasi zagorska gostoljubivost i da je to bio odličan povod da se upoznamo i da zajedno zapjevamo nekoliko zagorskih i podružimo se uz čašu gemišta.

I eto, tako su nas otpratili slavonski Zagorci i jedan simpatični čuko, pa smo se polako autobusom uputili prema zapadu...

U oblacima sjećanja ostala su nam prostranstva i bogatstva Baranje, gorko-slatki sok grožđa na podnevnom suncu i zlatni dukati koji zveckaju kao upozorenje da vrijeme neumitno prolazi i mijenja sve što dotakne...

